

Juhised paremaks riskijuhtimiseks laienenud ELis

Koostöös ajakirja The Economist juures tegutseva uurimiskeskusega (Economist Intelligence Unit)

Keskkonnavastutus

ELI KESKKONNAÕIGUS on kompleksne, koosnedes 300 õigusaktist, mis on üle võetud uute liikmesriikide õigusesse ning seal rakendatud. Kaheksa uut Kesk-Euroopa liikmesriiki on nüüdseks võtnud üle kogu kehtiva keskkonnaõiguse. Bulgaaria ja Rumeenia – kaks kandidaatriiki, kes peaksid ELiga ühinema 1. jaanuaril 2007 (või hiljemalt 2008. aastal) – on selle tööga suures osas lõpule jõudnud. Seevastu Horvaatia, kes alustas ühinemisläbirääkimisi 2005. aasta oktoobris ning kes loodab ühineda ELiga 2009. aastal, tuleb suur osa keskkonnadirektiividest alles juurutada.

Õigusaktide ülevõtmine on alles algusjärgus. ELi hinnangul nõuab keskkonnaõiguse rakendamine investeringuid summas 80–110 miljardit eurot ehk veidi üle 1000 euro iga uue ELi kodaniku kohta. See on uutes liikmesriikides ja Horvaatias ligikaudu üks kuuendik aasta keskmisest SKTst elaniku kohta ning Bulgaarias ja Rumeenias üks kolmandik aastatulust.

Ligikaudu 40% investeringutest suunatakse õhusaaste vähendamiseks, 40% vee ja heitvee

Kokkuvõte

Mida ettevõtete juhid peavad teadma:

- Uued liikmesriigid on oma siseriiklikku õigusesse üle võtnud kõik kehtivad ELi keskkonnaõigusaktid. Bulgaaria ja Rumeenia peavad enne liitumist 2007. või 2008. aastal võtma üle enam kui 300 ühenduse keskkonnaõigustikus sisalduvat õigusakti, samal ajal kui 2005. aasta oktoobris liitumisläbirääkimisi alustanud Horvaatia on aega kuni 2009. või 2010. aastani.
- Õigustiku rakendamine nõuab suuri investeeringuid, mis ulatuvad tagasihoidlikel hinnangutel veidi üle 1000 euro iga uue ELi kodaniku kohta ehk uutes liikmesriikides ligikaudu ühe kuuendikuni aasta keskmisest SKTst elaniku kohta ning kandidaatriikides ühe kolmandikuni aastatulist.
- Ettevõtted peaksid investeerima tõhusamasse ajakasutusse ja ressursidesse, et selgitada välja, millised seadused on konkreetse äritegevuse puhul olulised.
- Nõuetele vastavus Kesk- ja Ida-Euroopa riikide (uute liikmesriikide ja kandidaatriikide) ettevõtete hulgas paraneb, kuigi vahetult enne ühinemist 2004. aastal pidi 41% ettevõtetest alles alustama uute keskkonnaõigusaktidega seotud ettevalmistusi.
- 2007. aasta aprillis jõustuva keskkonnastutuse direktiiviga võetakse terves ELis kasutusele põhimõte, et saastaja maksab ning laiendatakse vastutuse kontseptsiooni, hõlmamaks looduslikele elupaikadele ja kaitstud liikidele tekitatud kahju ning samuti traditsioonilisem vastutus pinnase ja vees saastamise eest.
- 2007. aasta oktoobriks on laienenud ELis asuvad äriühingud kohustatud hankima enamiku uute ja olemasolevate tööstuskäitiste jaoks saastuse kompleksse vältimise ja kontrolli (IPPC) loa.
- Keskkonnavalaste kontrollmehhanismide jõustamine ja järelevalve nende üle jäävad omavahel seotuks, kuid Kesk- ja Ida-Euroopa riikide valitsused ja valitsusvälised organisatsioonid tegelevad aktiivselt suutlikkuse parandamisega. Ettevõtted ei tohiks loota nõrkade kontrollmehhanismide püsijäämisele, vaid peaksid tegema ettevalmistusi ulatuslikumate avalikustamismõnede tarvis.
- Mõned ettevõtted tunnevad muret, et Kesk- ja Ida-Euroopa riikide valitsused võivad kohaldada keskkonnastutust pigem sõnasõnalt seaduste järgi kui pragmaatiliselt, püüdes tulu tasude ja maksude abil suurendada.
- Keskkonnariski üleandmise ja käsitlemise võimaluste mõistmine võib osutuda oluliseks konkurentsieeliseks.

Äritegevuse mõjude peamised valdkonnad

VASTAVALT viimasele Cape uuringule, mis avaldati vahetult enne ühinemist 2004. aastal, pidi 41% ettevõtetest alles alustama uue keskkonnaõigustikuga seotud ettevalmistusi, kujuures 2003. aastal oli see protsent olnud 51. Üldiselt olid väikeettevõtete valmisolek kõige nõrgem: neist 47% ei vastanud tingimustele, võrreldes 33% keskmise suurusega ettevõtete ja 24% suureettevõtete seas. Enamik ettevõtteid on

püüdnud välja selgitada, millised konkreetseid ELi õigusakte nende äritegevuse suhtes kohaldatakse, et teha kindlaks ja leida üles nende tegevust mõjutavad asjaomased keskkonnaõigusaktid.

Tootmis- ja töötlemisettevõtete puhul on kõige kulukamad keskkonnadirektiivid need, mis käsitlevad otsese saastuse vältimist ja heitmete kontrolli, pakkimisjäätmeid ja tegevuskohtade

¹ „Ühine valmisolek laiendamiseks Kesk-Euroopas: ettevõtte uuring ühtselt turuks tehtavate ettevalmistuste seisuga“, Eurochambers'i neljas Cape uuring, 2004.

² Praegused 25 ELi liikmesriiki, millele lisanduvad kandidaatriigid Bulgaaria ja Rumeenia, kes peaksid ELiga ühinema 1. jaanuaril 2007. Horvaatia, kes loodab ühineda 2009. aastal, peab veel pidama keskkonnadirektiivide ülevõtmise perioodide üle läbirääkimisi.

saastamist. Kesk- ja Ida-Euroopa riikide ettevõtete jaoks on olulisim õigusakt **saastuse kompleksse vältimise ja kontrolli (IPPC) direktiiv**, mis on ELi keskkonnaõigusaktide nurgakiviks. Selle eesmärgiks on vältida või minimeerida õhu, vee ja pinnase saastumist tööstuskäitiste heitmete tõttu. 2007. aasta oktoobriks vajab enamik olemasolevaid ja uusi tööstusettevõtteid – mis kuuluvad 27 ELi liikmesriigis selle direktiivi reguleerimisalasse – IPPC luba. Nelja uue liikmesriigi (Poola, Sloveenia, Slovakkia ja Läti) ja kahe kandidaatriigi (Bulgaaria ja Rumeenia) teatavatele käitistele on antud pikem üleminekuperiood.

IPPC lube väljastavad riigi-, piirkondliku või kohaliku omavalitsuse asutused. Loa saamiseks peavad ettevõtted tegelema tehase kõikide keskkonnanäitajatega. See hõlmab heitmeid õhku, vette ja pinnasesse, jäätmete teket, toorainete kasutamist, energiatõhusust, müra vältimist, õnnetusjuhtumite ja riskide juhtimist. Luba antakse siis, kui tegevus vastab parimale võimalikule tehnikale. See tähendab, et kasutatavad protsessid on kõige tõhusamad ja progressiivsemad tehnikad, mis on antud sektoris kättesaadavad – sealhulgas parima võimaliku tehnika kasutamine.

ELi keskkonnaõigusaktide teisi Kesk- ja Ida-Euroopa äriettevõtete mõjutavad valdkonnad on järgmised:

■ **Jäätmekorraldus**

Pakendijäätmed on keskkonnaõiguse valdkond, mis nõuab märkimisväärseid investeeringuid. EL-15s on taaskasutuse (50–60%) ja ringlussevõtu (25–45%) eesmärgid täidetud, kuid õiguse tõlgendamisel eri liikmesriikides probleemid säilivad. Kahtlustatakse, et mõned liikmesriigid kasutavad ranged jäätmekorralduse nõudeid varjatud turukaitse vahendina.

■ **Keskkonnavastutus**

EL võttis 2004. aasta aprillis keskkonnavastutuse kohta vastu uue olulise direktiivi, mis tuleb kõikides liikmesriikides võtta siseriiklikku õigusesse üle 2007. aasta aprilli lõpuks. Uue direktiiviga võetakse kasutusele põhimõte, et saastaja maksab – sellega kehtestatakse ettevõtetele vastutus mis tahes nende poolt põhjustatud keskkonnakahju eest. Kõnealune direktiiv on põhjalik ja hõlmab lisaks saastusele ka kaitstud liikidele ja looduslikele elupaikadele põhjustatud kahju.

■ **Pinnase saastus**

Uus keskkonnavastutuse direktiiv nõuab pinnase saastusest puhastamist seni, kuni see ei kujuta enam olulist ohtu inimeste tervisele või kahju looduslikele elupaikadele või kaitstud

liikidele. Nimetatud parandustööd võivad kaasa tuua märgatavaid kulusid. Kõnealune direktiiv kehtib ainult „uutele“ saastustingimustele. Varem põhjustatud kahju tagajärjel on Euroopa Keskkonnaagentuuri hinnangul juba üksnes EL-15s üle miljoni saastunud paiga. Puhastamise kogumaksumus võiks ulatuda 106 miljardi euroni, kusjuures keskmine maksumus ettevõtte kohta oleks miljoneid eurosid. Kuigi uus vastutuse direktiiv ei ole tagasiulatava jõuga, võidakse IPPC uuringutega avastada sellist saastust, mille tõttu on ettevõtted sunnitud selle kõrvaldama kohtades, kus on täheldatud või kahtlustatud olulist mõju.

■ **Ohtlikud ained**

Suurtes kogustes ohtlikke aineid käitlevad ettevõtted peavad rakendama ka Seveso direktiivi, millega kehtestatakse eeskirjad kaitseks nimetatud ainetega seotud õnnetusjuhtumite eest. Direktiiv, mis puudutab eelkõige keemiatööstust, nõuab ohutuse juhtimise süsteemide loomist, katastroofiplaneerimise koostamist, ruumilist planeerimist, kontrolli ja üldse teavitamist. 2005. aasta juulis laiendati kõnealuse direktiivi rakendusala, et hõlmata kaevandamissaaduste, pürotehniliste ja ammooniumnitraattoodete ladustamist ja töötlemist.

Ettevõtted peaksid samuti olema teadlikud kemikaalide registreerimise, hindamise, kasutusse lubamise ja piiramise direktiivist (REACH), mille üle on palju vaieldud ja mille üle konsulteeritakse Brüsselis 2003. aastast saadik. Uue direktiiviga võidakse kehtestada ohtlike ainete kasutamisel uued ranged kontrollimehhanismid.

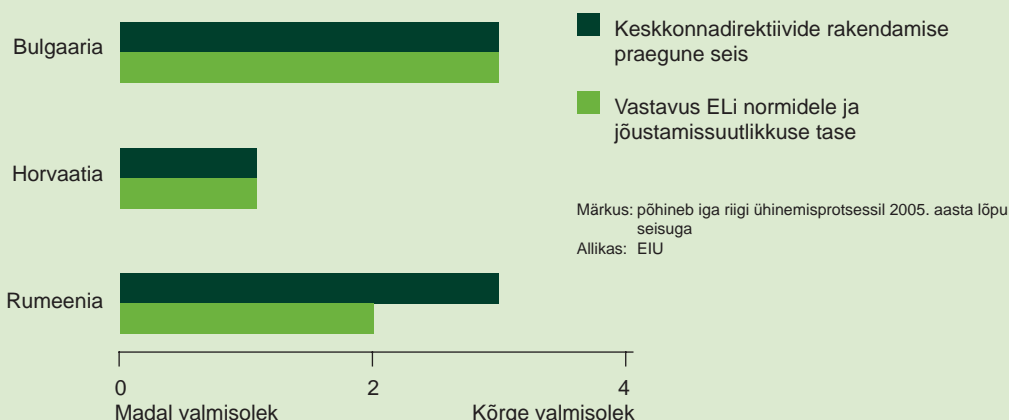
■ **Keskkonnahindamised**

Uusi projekte käivitada soovivad tootmis- ja töötlemisettevõtted peavad enne kasutusloa saamist läbi viima ELi keskkonnamõju hindamise või strateegilise keskkonnamõju hindamise. Need juhud hõlmavad sageli kodanike teatavat laadi nõustamist.

MILLE SUHTES TULEB VEEL VALVAS OLLA ...

Tulevase pinnase raamdirektiivi eesmärgiks on käsitleda mitmesuguseid pinnase saastuse põhjusi, nagu näiteks erosioon, reostus ja halvendamine (näiteks metsaalade puhul). ELi liikmesriikides ilmselt 2008. aastaks jõustuv direktiiv avaldab tõenäoliselt mõju eelkõige põllumajandusele, ehitusele, keemia- ja mäetööstusele.

KANDIDAATRIIKIDE VALMISOLEK KESKKONNAVASTUTUSEKS

Saastuse kompleksse vältimise ja kontrolli (IPPC) nõuded

IPPC NÕUDEID kohaldatakse enamasti energeetika, mäetööstuse, metallide töötlemise, keemiatööstuse ja jäätmekorralduse valdkonna tegevustele, ehkki lisaks neile on veel teisi valdkondi. Täielik nimekirja mõjutatud tegevusaladest on esitatud direktiivi Lisas 1.

IPPC kohustused käitajale:

- Saastuse vastu võideldes võetakse kasutusele kõik asjakohased ennetusmeetmed.
- Olulist saastust ei põhjustata.
- Vastavalt jäätmedirektiividele välditakse jäätmete tekitamist.
- Energiat kasutatakse tõhusalt.
- Võetakse kasutusele meetmeid õnnetusjuhtumite vältimiseks ja tagajärgede piiramiseks.
- Meetmeid võetakse kasutusele pärast tegevuse lõppu, et vältida saastuse riski ja taastada tegevuskoha rahuldav seisund.
- Vastavalt heitmeid käsitlevatele direktiividele järgitakse heitmete piirmäärasid.

Teave riikide lõikes:

- Leidke IPPC koduleheküljelt www.europa.eu.int/comm/environment/ipcc/ipcc_links.htm oma riigi pädev IPPC asutus või võtke IPPC õigusaktide kohta teabe saamiseks ühendust oma kohaliku keskkonnaministeeriumiga.
- Olemasolevate käitiste puhul palun kontrollige oma tegevuskohajärgsele riigile kehtivaid üleminekuperioode. Konsulteerige IPPC kohaliku esinduse või

keskkonnaministeeriumiga.

- Lubadega seotud nõuete asjus konsulteerige oma riigis asuva IPPC esindusega.
- Konkreetsete parima võimaliku tehnoloogia (BREF) dokumentide ka asjaomaste sektoritega seoses võtke ühendust Euroopa Komisjoni Teadusuuringute Ühiskeskusega (www.eippcb.jrc.es).

IPPC loa taotlemiseks peab käitaja esitama andmed järgmise kohta:

- Käitis ja selle tegevus.
- Toor- ja abimaterjalid, muud ained ja energia, mida käitistes kasutatakse või mida need toodavad.
- Käitisest eralduvate heitmete allikad.
- Käitise tegevuskoha tingimused.
- Eeldatavate heitmete laad ja kogus ning nende oluline mõju keskkonnale.
- Kavandatav tehnoloogia nõuetele vastavuse tagamiseks.
- Vajaduse korral meetmed käitise tekitatud jäätmete vältimiseks ja taaskasutuseks.
- Täiendavad meetmed, mis on kavandatud käitaja põhikohustuste täitmiseks.
- Meetmed, millega kavatakse jälgida keskkonda paisatavaid heitmeid.

Järelevalvesuutlikkus

□ JÄRELEVALVE tõhusus on enamikus Kesk- ja Ida-Euroopa riikides ebaühtlane, kuid ettevõtted ei peaks eeldama, et selline olukord kestab kaua. Järelevalveasutusi tugevdatakse, sealhulgas Bulgaarias ja Rumeenias, ning õhu ja vee kvaliteedi kontrollisüsteeme laiendatakse.

Järelevalvelaseid jõupingutusi takistab hetkel rahaliste vahendite ja personali nappus, eriti kohalikul tasandil, samuti puudulik koordineerimine järelevalveasutuste vahel. Tšehhis näiteks on saja tööstuskäitise kohta neli IPPC inspektorit võrreldes kuuega Ühendkuningriigis.

Järelevalve standardid Kesk- ja Ida-Euroopa riikides on hetkel EL-15s kehtivatest standarditest leebemad. Keskkonnakonsultantide ja keskkonnapoliitika nõukogu poolt Euroopa Komisjoni jaoks läbiviidud uurimus näitab, et ainuüksi 2001. aastal võeti ja analüüsiti Belgia flaami piirkonnas ligikaudu 500 jäätmeproovi, mis on rohkem kui uutes liikmesriikides võetud proovide arv kokku.

Samuti leitakse uurimuses, et trahvid ja sanktsioonid ei takista jäätmete ebaseadusliku kõrvaldamist. Järelevalvet häirib ka uutes liikmesriikides kasutatavate meetmete sagedane muutmine. Komisjoni poolt viies uues liikmesriigis (Tšehhi, Ungari, Leedu, Poola ja Slovakkia) läbiviidud uurimuses järeldati, et nendes riikides on varasemate liiga madalate trahvide asemel hakatud ülemäära palju toetuma keerulisele kõrgete trahvide süsteemile. Paljudel juhtudel tõsiseid sanktsioone ei rakendata.

Valitsusvälised organisatsioonid ja üldsuse juurdepääs teabele

Kesk- ja Ida-Euroopas tegutsevad ettevõtted puutuvad kontrollimisega kokku ka uuest aspektist – seoses valitsusväliste organisatsioonidega. Komisjon on hakanud rahastama valitsusväliseid organisatsioone, et need etendaksid ELi keskkonnaõigusaktide jõustamisel ja rakendamisel aktiivset rolli. Varem Kesk- ja Ida-Euroopas nõrgad valitsusvälised organisatsioonid koguvad aeglaselt jõudu ja saavad innustust ELi rahalisest toetusest.

Uus keskkonnastutuse direktiiv volitab selgesõnaliselt valitsusväliseid organisatsioone kutsuma riigiasutusi üles tegutsema. Kui riigiasutused keelduvad tegutsemast või kui valitsusväline organisatsioon ei nõustu valitud

tegevusega, võib alustada kohtuliku läbivaatuse menetlust.

Nii Kesk- ja Ida-Euroopa ettevõtted kui ka riigiasutused peavad harjuma üldsuse laiema juurdepääsuga keskkonnaandmetele ja -tegevusele. 2004. aasta veebruaris käivitas ELi keskkonnainfo avalik teabeportaal Euroopa Keskkonnaagentuur uue läbipaistvuse algatuse – Euroopa saasteregistri (EPER). Uurimus õhku ja vette paisatavatest tööstusheitmetest peab andma üldsusele teavet saasteainete olemasolu ja leviku kohta. Selle tulemusena ei paljastata ainult olulisi saastajaid, vaid tõenäoliselt avaldab üldsus neile ka survet oma keskkonnarajatiste ajakohastamiseks. Järgmine aruanne, mis hõlmab uusi liikmesriike ja põhineb 2004. aasta uurimuse järeldustel, avaldatakse 2006. aastal.

EPER kujutab endast ELis uut algust. Selle andmebaasile on juurdepääs kõikidel, kes soovivad otsida andmeid ettevõtete, saasteainete, tööstussektori või konkreetse tegevuskoha kohta. Andmeid esitavad liikmesriigid, kes peavad koguma heitmete andmeid tööstussektorite ja üksikute käitajate loikes ning andma aru komisjonile. Kesk- ja Ida-Euroopa riikide valitsused ja ettevõtted võivad eeldada, et suur hulk valitsusväliste organisatsioonide hakkab seda uut võimalust igati ära kasutama.

2005. aasta juulis võitis EPER parima uue elektroonilise informatsiooniandmebaasi eest Euroopa Informatsiooniassotsiatsiooni auhinna. EPERit laiendatakse, et kaasata rohkem riike ja tegevusvaldkondi ning saada sagedamini aruandeid. Uus süsteem – Euroopa saasteainete heite- ja ülekanderegister (PRTR) – peab käivituma 2009. aastaks.

Viimased suundumused

1. jaanuaril 2005. aastal käivitati ELi süsinikdioksiidi heitmetega kauplemise süsteem. ELi eesmärk on vähendada süsinikdioksiidiheitmeid 2012. aastaks 1990. aasta tasemega võrreldes 8%.

Et täita uusi, vastavalt direktiivile 2003/87/EÜ kokku lepitud heitmete piirmäärasid, on ettevõtetel kaks peamist valikuvõimalust.

Esiteks investeerida uude tehnoloogiasse, vähendamaks heitmeid talle eraldatud piirmäärast

³ „Uurimus meetmetest, v.a kriminaalmeetmed, ühenduse keskkonnaõiguse eiramise juhtudel mõnedes kandidaatriikides“, ELi Komisjon, september 2004.

allapoole (või investeerida heitmete vähendamise tehnoloogiasse arenevates riikides ja seda eelist hiljem ära kasutada).

Teiseks ületada oma heitmete piirmäärasid ja osta osakuid ületatud osa tasakaalustamiseks.

Kui ettevõtte ei täida oma ülesandeid, kohaldatakse rahalist trahvi. Samas säilib ületatud osa tasakaalustamise kohustus.

Ettevõtted, mille heitmed jäävad piirmäärast allapoole, võivad selle vahe tallele panna või vastavad osakud uue tulu voona edasi müüa. Esialgu kaasatud käitised kuuluvad suures koguses süsinikdioksiidi tootvatesse tööstusharudesse, sealhulgas energia-, mustmetallide, mineraalide ning tselluloosi ja paberi tootmine.

Heitmetega kauplemine nõuab, et kõik käitised jälgiksid ja juhiksid oma süsinikuheitmete koguhulka, et vältida rahatrahve, tagada äritegevuse järjepidevus ning vältida soovimatut survet ja huvigruppide tähelepanu.

Riskiteadlikkus

 VAATAMATA KESK- ja Ida-Euroopas varem kohaldatud ebaühtlastele seadusandlikele ja järelvalverežiimidele, tajuvad kohalikud ja rahvusvahelised ettevõtted keskkonnakaitset selgelt ettevõtte olulise kohustusena. Paljude rahvusvaheliste ettevõtete jaoks on see osa ettevõtte sotsiaalse vastutuse tegevustest. Lisaks võivad summad toimida kahes suunas. Vähem jäätmeid tähendab vähem jäätmete kõrvaldamise kulusid; tõhusam energiakasutus tähendab väiksemaid arveid.

Suurettvõtetal – eriti rasketööstuses – on eriosakonnad, mis tegelevad keskkonnaohutuse ja tervishoiuga. Teistes ettevõtetes, kus selliseid eraldi osakondi ei ole, teatavad juhid, et nad kulutavad keskmiselt 5–10% oma ajast keskkonnaküsimustele.

Üldiselt on Kesk- ja Ida-Euroopas asuvad rahvusvahelised ettevõtted hästi ettevalmistatud ja kohaldavad tunnustatud rahvusvahelisi keskkonnastandardeid. „Rahvusvahelised ettevõtted on töötanud ELi keskkonnastandarditega alates sellesse piirkonda sisenemisest 1990ndate alguses,“ ütleb Kesk- ja Ida-Euroopas tegutseva rahvusvahelise tsemenditehase juht. „Käitiste ajakohastamiseks vajati mahukaid kapitaliinvesteeringuid ja need olid pikaajalise eelarvega“. Rahvusvahelised ettevõtted saavad loomulikult alati tugineda oma Lääne-Euroopas saadud tegevuskogemustele, millele kohalikel firmadel ei ole alati juurdepääsu. Kohalikud firmad

pöörduvad konkreetset tööstusharu puudutavate vastavusküsimuste kohta teabe hankimiseks pigem tööstusliitude poole.

Teadlikkus on kõrge ka kohalike ettevõtete hulgas, kuid vastavusnõuded on kindlasti paljudele koormaks. Ühe Ungari keemiaetvõtte tegevjuht leiab, et ELi keskkonnaõigusaktide täitmine nõuab suurel hulgal raha ja aega – isegi pärast ühinemist.

Kõik selle aruande tarvis intervjueritud ettevõtted on ajakohastanud oma keskkonnajuhtimissüsteeme ning kehtestanud meetmeid jäätmete tekitamise ja saasteainete heitmete koguste vähendamiseks. Tšehhi keemiaetvõtte on kulutanud keskkonnainvesteeringuteks kaheksa aasta jooksul enne ELiga ühinemist ligikaudu 8 miljonit eurot. Slovakkia gaasietvõtte on samuti investeerinud mitu miljonit eurot.

Rakendamine

ENERGIA-, mineraalide ja keemiaettevõtted näevad IPPC direktiivi täitmise peamise probleemina vastavusnõuete täitmisel.

- Enne ELiga ühinemist ütles Tšehhi keemiaettevõtte juht, et nad on juba saanud ühe oma tehase jaoks IPPC loa, kuid peavad 2007. aastaks hankima veel täiendavaid lube.
- Sama Tšehhi keemiaettevõtte kinnitas, et ohtlike õnnetusjuhtumite vältimist käsitleva Seveso direktiivi täitmise tulemusena on ta kehtestanud avariisüsteemi (tervikliku päästesüsteemi) ja ettevõttel on oma tuletõrjebriigaad. Ettevõttel on ka transpordi-, info- ja avariikeskus, kus viiakse läbi koolitusi ja õppuseid hädaolukordade lahendamiseks.
- Üks teine keemiaettevõtte Ungaris ajakohastas oma esimese tehase vastavalt IPPC nõuetele ELi rahastatud mestiprogrammi raames, tehes koostööd partneriga, kellel oli IPPC direktiivi kohaldamise kogemusi. Kuid sellel ettevõttel tuleb siiski veel ajakohastada oma ülejäänud tehased.
- Rahvusvahelise tsemendiettevõtte keskkonnanõuetel osutab raskustele saastuse kindlakstelemisel tegevuskohtades, mis on kuulunud ettevõttele üle 100 aasta. Ettevõtte võõrandas hiljuti oma tegevuskoha Bulgaarias ja selle käigus tuvastas tegevuskoha ulatusliku saastuse. Ettevõtte pidi selle tegevuskoha puhastamiseks tegema suuri investeeringuid.

Aastatepikkustele nõrkadele kontrollimehhanismidele vaatamata tuntakse Kesk- ja Ida-Euroopa äriühingutes paradoksaalsel moel muret, et uued liikmesriigid ja kandidaatriigid rakendavad ELi keskkonnanõuetel õigusakte rangemalt kui EL-15, järgides rohkem seaduse konkreetset sõnastust kui seaduse mõtet. Pakendivalmistajate liidu juht tunneb näiteks muret, et uued ELi liikmesriigid kasutavad keskkonnanõuetel vahendina, et suurendada oma tulu jäätmete käitlemise eest kehtestatud täiendavate tasude ja maksude kaudu. „Ilmneb, et uutel liikmesriikidel on keskkonnanõuetel kohaldamise viiside leidmisel parem kujutlusvõime kui vanadel liikmesriikidel,“ ütleb ta. Mineraal tööstuses tegutseva rahvusvahelise ettevõtte juht täheldab sama tendentsi, et kõike rakendatakse sõna-sõnalt seaduse järgi. Tema arvates on EL-15s ametiasutused tööstusega

suheldes pragmaatilisemad. Kesk-Euroopas tõlgendavad ametnikud seadust liiga tähtselt, ütleb ta, tekitades lubade väljastamisel bürookraatlikke takistusi. Ta ütleb: „Uute liikmesriikide ametiasutused ei ole kindlasti loonud suutlikkust, oskusteavet ega kultuuri loataotluste pragmaatiliseks töötlemiseks.“

Soovitused

Allpool esitatud meetmete nimistut on võimalik kasutada hea võrdlusalusena.

Juhtimissüsteemid

- Määrata juht / juhatuse liige, kes juhiks ettevõtte keskkonnakomisjoni ja võtaks vastutuse keskkonnaküsimuste eest.
- Avaldada keskkonnavalane „missiooni kirjeldus“, milles selgitatakse ettevõttesisesid eesmärke kõikidele ettevõtte üksustele.
- Avaldada keskkonnapoliitika, mis on välja töötatud missiooni kirjelduses osutatud eesmärkide saavutamiseks.
- Suunata keskkonnakomisjon kontrollima ettevõtte kõikide üksuste vastavust kehtestatud ettevõttesisestele ohutuseesmärkidele.
- Jälgida keskkonnavalaseid kohtuotsuseid, et mõista eeskirjade jõustamise mehhanismi.
- Jälgida õigusnormide edasisi muudatusi kohalikul ja Euroopa tasandil.

Riskide hindamise protsess

- Rakendada protsess kõikidele potentsiaalsetele keskkonnariskidele väljaselgitamiseks. See saavutatakse kõige tõhusamalt keskkonnaauditi protsessi kaudu, kus hinnatakse nõuetele vastavuse seis ja potentsiaalseid saasteainete heitmeid.
- Hinnata keskkonnastavastutuse võimalikku mõju, kasutades mõju ja sageduse mõõdikuid, mis hõlmavad ettevõtte kõiki funktsioone (põhinäitajad), näiteks:
  - eeskirjadele mittevastavuse juhud, mille tulemusena on ametiasutused algatanud kohtuprotsesse;
  - keskkonnaküsimustest tulenevad kahjud on suuremad kui määratud tähtsuse tase;
  - vähendada energiakasutust määratud eesmärgi võrra, nt 10%.
- Prioritiseerida parandusmeetmed / riskijuhtimisalased investeeringud, mis põhinevad nende mõõtmistulemuste ja auditiprotsessi järelduste alusel.

- Anda keskkonnakomisjonile aru heakskiitmise ja eelarve kohta.

Andmete säilitamine

- Igas tegevuskohas säilitada ettevõtte ühes hõlpsasti juurdepääsetavas siseramatukogus kõikide keskkonnaandmete kohta selgeid dokumente (teatud andmete säilitamist nõuab seadus), sealhulgas:
  - kõik keskkonnaseire andmed õhu, vee ja jäätmete heitme kohta;
  - olemasolevate ohtlike ainete loetelu, nende asukoht, mahud, ladustamismeetodid;
  - andmed saastuse potentsiaalsete vastuvõtjate kohta;
  - saastuse keskkonda heitmine;
  - tegevuskohtade kommunaalvõrkude plaanid, sealhulgas kanalisatsioon ja kõik maa-alused rajatised;
  - andmed varem kasutatud ja naabruses asuvate tegevuskohtade kohta;
  - suhtlemine asjaomaste seadusandjatega.

Koolitus

- Pakkuda koolitust kõikidel tasanditel keskkonnajuhtimise järgmistes aspektides:
  - keskkonnaõigusaktid
  - keskkonnajuhtimine ja keskkonnamõju hindamine

Riskide juhtimine ja kindlustusstrateegiad keskkonnavastutuse juhtimiseks

KESKKONNAVASTUTUSEGA seotud kindlustusturg on Euroopas üsna uus ja tooteid on pakutud alles alates 1990ndate aastate algusest. Olemasoleva kindlustuskaitse puhul leiavad Kesk- ja Ida-Euroopa tööstusettevõtted tavaliselt, et kindlustus katab vähem riski, suurendades samal ajal kindlustuskulusi. „Me saame aru, et kindlustusettevõtted on näinud seda tohutut mõju, mida tööstusettevõtted võivad keskkonnale avaldada ja nad on väga ettevaatlikud,“ ütleb rahvusvahelise ettevõtte juht mineraalide sektoris. Nimetatud arusaam on laialt levinud, kuid võimalused kindlustushüvitiste saamiseks on siiski olemas, mis lisab väärtust ja katab tegelikku saastuse riski.

Praegune keskkonnariskide juhtimise ja kindlustuslepingute sõlmimiseks aluseks olev parim tava hõlmab esimese etapi hindamist, mille viib läbi mainekas keskkonnaspetsialist. ISO 14001 volitustest on abi, kuid need pole piisavad tagamaks kindlustusandjate positiivset vastust. Tähelepanu pööratakse ettevõtte suhtumisele keskkonnaküsimustesse – teisisõnu, kui nähtaval kohal on keskkonnaküsimused ettevõttes? Keskkonnaküsimuste lülitamine ettevõtte strateegiasse, poliitikasse ja programmidesse on põhitegur, mida kindlustusandjad arvestavad. Kindlustusandjad peavad silmas mitmeid aspekte, sealhulgas ettevõttesisesed ja ettevõtte avaldatud keskkonnanäitajad, samuti pädevust ja vastutust.

Ettevõtetel, kes soovivad kasutada kindlustust oma riskijuhtimisstrateegia osana, on kasutada kahte sorti võimalusi:

- kohalik kindlustus
- rahvusvaheline saastekindlustuse turg

Kohalikul tasandil võivad kindlustust pakkuda riigisisemed kindlustusandjad osana laiemast kindlustuspaketist. Tuleb rõhutada, et see võimalus on üha vähem levinud – tava kindlustusandjad lõpetavad saastuskaitse pakkumise, sest on tekkinud spetsialiseerunud rahvusvaheline turg. Pealegi hõlmab selline kindlustus sageli ainult „ootamatust ja juhuslikust“ sündmusest põhjustatud saastust. Nii näiteks võib kindlustus katta maapealse mahuti purunemisest tekkinud reostust,

kuid maa-aluste torude ja mahutite leket (mis põhjustab sageli suuremat kahju) kindlustus ei kata.

Mõnedes riikides, näiteks Tšehhi Vabariigis, võib teise kohaliku valikuna kasutada kohalike saastekindlustuse pakkujate ühendreservi. Kõnealusel juhul võib rühm kohalikke saastuskaitse pakkumist vältivaid kindlustusandjaid ühendada oma ressursid üheks eriotstarbeliseks reserviks, mis pakub vastavat kindlustuskatet. Jällegi tuleb märkida, et see kaitse on rahvusvahelisel turul pakutava kaitsega võrreldes reeglina piiratud, kuid enamasti on see ka odavam. Kõik sellist kindlustust taotlevad ettevõtted peaksid pakutava kaitsega hoolikalt tutvuma ja võrdlema seda riskiga, mida nad püüavad kindlustuse kaudu maandada.

Rahvusvahelise turu moodustavad mõned rahvusvahelised kindlustusandjad, kelle juurde kuuluvad eraldi saastekindlustuse pakkumiseks keskkonnakindlustajatest koosnevad spetsialiseerunud töörihmad. Kõnealused kindlustusandjad pakuvad kindlustust, mis hõlmab uusi ja varem eksisteerinud tingimusi, sealhulgas kaitset kohapeal tekkinud ja ka väljapoole levinud saastuse puhul. Need kindlustusandjad pakuvad kohaliku turu ettevõtetest ulatuslikumat kaitset, kõrgemaid piirmäärasid ja pikema tähtajaga poliise. Sellist turgu teenindavate kindlustusandjate võrgustik Euroopas kasvab ning hetkel ei ole nende pakkumised territoriaalselt piiratud.

Täiendavad infoallikad – ELi uued liikmesriigid

TŠEHHI VABARIIK

Euroopa Komisjoni delegatsioon Tšehhi Vabariigis	Tšehhi Vabariigi esindus ELis Brüsselis	Tšehhi Vabariigi Tööstuse Keskliit (SPCR)	Keskonnaministeerium	Tšehhi keskkonnainspeksioon
Tel: +(420) 2243 12835	Tel: +(322) 2130 111	Tel: +(420) 22 49 34 088	Tel: +(420) 2671 21111	Tel: +(420) 2838 91564
Fax: +(420) 2243 12850	Fax: +(322) 21 30 185	Fax: +(420) 22 49 34 597	Fax: +(420) 2673 10308	Fax: +(420) 2838 92662
Web: www.evropska-unie.cz	Email: podatelna@mfc.cz	Web: www.spcr.cz	Email: info@env.cz Web: www.env.cz	Email: public@cizp.cz Web: www.cizp.cz

EESTI

Euroopa Komisjoni delegatsioon Eestis	Eesti esindus ELis Brüsselis	Eesti Töandjate ja Tööstuse Keskliit (ETTK)	Keskonnaministeerium	Keskonnainspeksioon
Tel: +(372) 6264 400	Tel: +(322) 2273 910	Tel: +(372) 6999 301	Tel: +(372) 6262 802	Tel: +(372) 6962 236
Fax: +(372) 6264 439	Fax: +(322) 2273 925	Fax: +(372) 6999 310	Fax: +(372) 6262 801	Fax: +(372) 6962 237
Web: www.euroopaliiit.ee		Web: www.ettk.ee	Email: min@ekm.envir.ee Web: www.envir.ee	Email: valve@kki.ee Web: www.kki.ee

UNGARI

Euroopa Komisjoni delegatsioon Ungaris	Ungari esindus ELis Brüsselis	Ungari Töandjate Rahvusvahelise Koostöö Keskliit (CEHIC)	Keskonna- ja Regionaalpoliitika Ministeerium	Keskonna ja Looduskaitse Keskinspeksioon
Tel: +(361) 2099 700	Tel: +(322) 234 1200	Tel: +(361) 3220 469	Tel: +(361) 4573 300	Tel: +(361) 4573 540
Fax: +(361) 4664 221	Fax: +(322) 3720 784	Fax: +(361) 3220 469	Fax: +(361) 2015 780	Fax: +(361) 2014 282
Web: www.eudelegation.hu		Web: www.cehic.hu	Web: www.ktm.hu	Email: vargap@mail.kvmm.hu

LÄTI

Euroopa Komisjoni delegatsioon Lätis	Läti esindus ELis Brüsselis	Läti Vaba Ametiühingute Föderatsioon (LBAS)	Keskonnaministeerium	Läti Riiklik Keskkonnainspeksioon
Tel: +(371) 7085 400	Tel: +(322) 2820 360	Tel: +(371) 2270 351	Tel: +(371) 7026 418	Tel: +(371) 70 84 200
Fax: +(371) 7085 448	Fax: +(322) 2820 369	Fax: +(371) 2276 649	Fax: +(371) 7820 442	Fax: +(371) 70 84 212
Web: www.eiropainfo.lv		Web: www.lbas.lv	Web: www.varam.gov.lv	Email: vvd@vvd.gov.lv Web: www.vvi.gov.lv

LEEDU

Euroopa Komisjoni delegatsioon Leedus	Leedu esindus ELis Brüsselis	Leedu Töösturite Keskliit (LPK)	Keskonnaministeerium	Keskonnainspeksioon
Tel: +(370) 5231 3191	Tel: +(322) 7710 140	Tel: +(370) 5212 5217	Tel: +(370) 5266 3661	Tel: +(370) 5275 6872
Fax: +(370) 5231 3192	Fax: +(322) 7714 597	Fax: +(370) 5212 5209	Fax: +(370) 5266 3663	Fax: +(370) 5272 2766
Web: www.eudel.lt		Web: www.lpk.lt	Email: info@am.lt Web: www.am.lt	Email: v.berzinkas@vaai.am.lt

POOLA

Euroopa Komisjoni delegatsioon Poolas	Poola esindus ELis Brüsselis	Poola Eratöandjate Keskliit	Keskonnaministeerium	Keskonnainspeksioon
Tel: +(4822) 5208 200	Tel: +(322) 7777 200	Tel: +(4822) 8459 550	Tel: +(4822) 5792 900	Tel: +(4822) 5792 900
Fax: +(4822) 5208 282	Fax: +(322) 7777 297	Fax: +(4822) 8459 551		Fax: +(4822) 8250 465
Web: www.europa.delpol.pl		Web: www.prywatni.pl	Web: www.mos.gov.pl	Web: www.gios.gov.pl

SLOVAKKIA

Euroopa Komisjoni delegatsioon Slovaki Vabariigis	Slovaki Vabariigi esindus ELis Brüsselis	Slovaki Vabariigi Töandjate Liitude Föderatsioon (AZZZ SR)	Keskonnaministeerium	Slovaki Keskkonnainspeksioon
Tel: +(421) 2544 31718	Tel: +(322) 7436 811	Tel: +(4212) 4923 1210	Tel: +(421) 2595 61111	Tel: +(421) 2654 22 408
Fax: +(421) 2544 32980	Fax: +(322) 7436 888	Fax: +(4212) 4425 8530	Fax: +(421) 2595 62031	Fax: +(421) 2654 23 181
Web: www.europa.sk		Web: www.azzz.sk	Email: info@enviro.gov.sk Web: www.enviro.gov.sk/minis	Email: sizp@sizp.sk Web: www.sizp.sk

SLOVEENIA

Euroopa Komisjoni delegatsioon Sloveenias	Sloveenia esindus ELis Brüsselis	Sloveenia Töandjate Liit (AES)	Keskonnaministeerium	Keskonna ja Ruumilise Planeerimise Inspeksioon
	Tel: +(322) 5124 466	Tel: +(3861) 5634 880	Tel: +(386) 1478 7400	Tel: +(386) 1420 4488
	Fax: +(322) 5120 997	Fax: +(3861) 4327 214	Fax: +(386) 1478 7422	Fax: +(386) 1420 4491
Web: www.evropska-unija.si		Web: www.zds.si	Email: info.mop@gov.si Web: www.sigov.si/mop	Email: bojana.pohar@gov.si

Täiendavad infoallikad

BULGAARIA

Bulgaaria esindus ELis Brüsselis	Euroopa Komisjoni delegatsioon Bulgaarias	Bulgaaria Tööstusliit	Keskonna- ja Veeministeerium	Keskonnainspeksioon (15 regionaalset keskkonnainspeksiooni) Keskonna- ja Veeministeeriumi vastutusalas
Tel: +(322) 3752 234 Fax: +(322) 3749 188	Tel: +(359 2) 9335 252 Fax: +(359 2) 9335 233 Web: www.evropa.bg	Tel: +(359 2) 9320 911 Web: www.bia-bg.com	Tel: +(359 2) 940 6222 Fax: +(359 2) 986 25 33	Tel: +(359 2) 9800 905 Fax: +(359 2) 9811 185

HORVAATIA

Horvaatia esindus ELis Brüsselis	Euroopa Komisjoni delegatsioon Horvaatias	Horvaatia Tööandjate Liit	Keskonnakaitse, Territoriaalplaneerimise ja Ehitusministeerium	Keskonnainspeksioon Keskonnakaitse, Territoriaalplaneerimise ja Ehitusministeeriumi vastutusalas Õigus- ja haldusosakond
Tel: +(322) 5000 931 Fax: +(322) 6465 664	Tel: +(385) 1 4896 500 Fax: +(385) 1 4896 555 Web: www.delhrv.cec.eu.int	Tel: +(385) 1 489 75 55 Fax: +(385) 1 489 75 56 Web: www.hup.hr/hup	Tel: +(385) 1 3782 444 Fax: +(385) 1 3772 822 Web: www.mzopu.hr	Tel: +(385) 1 3782 146 Fax: +(385) 1 3772 822

RUMEENIA

Rumeenia esindus ELis Brüsselis	Euroopa Komisjoni delegatsioon Rumeenias	Cartel Alfa – Riiklik Ametiühingute Keskkliit	Keskonna- ja Veemajandusministeerium	Keskonnainspeksioon (41 maakonna inspeksiooni) Keskonna- ja Veemajandusministeeriumi vastutusalas
Tel: +(322) 7000 640 Fax: +(322) 7000 641	Tel: +(4021) 2035 400 Fax: +(4021) 2302 453 Web: www.infoeuropa.ro	Tel: +(4021) 212 6638 Fax: +(4021) 312 3481 Web: www.cartel-alfa.ro	Tel: +(4021) 4100 215 Web: www.mmediu.ro	Tel: +(4021) 4100 215 Web: www.mmediu.ro

Marshist

Marsh on maailma juhtiv riski- ja kindlustusteenuste firma, kus töötab ligi 30 000 töötajat ja mille aastatulu on üle 5 miljardi dollari. Firma konsulteerib ja nõustab kliente enam kui 100 riigis. Marsh on MMC peamine kaubamärk. MMC on ülemaailmne professionaalne teenustepakkuja, mille aastatulu ületab 12 miljardit dollarit. MMC tütarettevõtteid on veel maailma juhtiv riski- ja edasikindlustusfirma Guy Carpenter, maailma juhtiv riskikonsulteerimisettevõtte Kroll, üks suurimaid investeeringute juhtimise ettevõtteid USAs Putnam Investments ning ülemaailmne konsultatsiooniteenuste pakkuja Mercer. Ligikaudu 55 000 töötajat koostavad analüüse, pakuvad konsultatsiooni ja nõustavad kliente enam kui 100 riigis. Ettevõtte aktsiad (börsi sümbol: MMC) on noteeritud New Yorgi, Chicago, Vaikse ookeani piirkonna ja Londoni börsidel. MMC kodulehekülje aadress on www.mmc.com.

Käesolevas dokumendis esitatakse Marshi poolt koostöös ajakirja The Economist juures tegutseva uurimiskeskusega (Economist Intelligence Unit) avaldatud nelja dokumendi järeldused. Dokumentides käsitletakse riskide mõju Euroopa Liidu uutes liikmesriikides ja kandidaatriikides tegutsevatele ettevõtetele. Igas aruandes vaadeldakse ärriski erinevat valdkonda:

- Tootevastutus (tagatakse toodete vastavus tarbijate õigusi kaitsvatele eeskirjadele)
- Keskkonnastatus (vastavus ELi keskkonnaalaste õigusaktide nõuetele)
- Töötajate kaitse (vastavus tööohutuse ja töötervishoiu eeskirjadele)
- Juhtide ja töötajate vastutus (võttes kasutusele ELi äriseaduse ja ettevõtete üldjuhtimise parimad tavad)

Kui soovite korral konsulteerida Marshiga oma riskide ja kindlustusega seotud väljakutsete ja vajaduste osas, pöörduge palun järgmiste isikute poole:

Bulgaaria

Krassimir Stankov
Telefon: +(359) 2 40 20 000
E-post: krassimir.stankov@marsh.com

Horvaatia

Svanimir Steiner
Telefon: +(385) 1 60 60 400
E-post: svanimir.steiner@marsh.com

Tšehhi Vabariik

Dominik Stros
Telefon: +(420) 221 418 111
E-post: dominik.stros@marsh.com

Eesti

Mart Mere
Telefon: +(372) 681 1000
E-post: mart.mere@marsh.com

Ungari

Thomas Papathanasziu
Telefon: +(36) 1 461 4200
E-post: thomas.papathanasziu@marsh.com

Läti

Zaneta Jaunzeme
Telefon: +(371) 709 5095
E-post: zaneta.jaunzeme@marsh.com

Leedu

Rimantas Chaleckas
Telefon: +(370) 5 252 6170
E-post: rimantas.chaleckas@marsh.com

Poola

Wojciech Woznica
Telefon: +(48 22) 456 4200
E-post: wojciech.woznica@marsh.com

Rumeenia

Cristian Fugaciu
Telefon: +(40) 21 232 1874
E-post: cristian.fugaciu@marsh.com

Slovakkia

Tomas Zuffa
Telefon: +(421) 2 592 054 11
E-post: tomas.zuffa@marsh.com

Sloveenia

Gregor Dostal
Telefon: +(386) 1 569 21 60
E-post: gregor.dostal@marsh.com

cee.cis@marsh.com

Käesolevas dokumendis esitatud teave põhineb allikatel, mida meie peame usaldusväärseks, ning seda tuleb käsitleda üksnes riskide juhtimise ja kindlustuse üldteabena. Marsh, Economist Intelligence Unit Ltd ja nende allikad ei anna mingeid otseseid ega kaudseid tagatisi või kinnitusi käesolevas dokumendis esitatud teabe täpsuse kohta ega kindlustusandjate või edasikindlustajate majandus seisundi, maksevõime või poliitilise sõnastuse kohta. Teave ei ole mõeldud nõuandena mis tahes konkreetse olukorra puhul ja sellele ei saa vastavalt tugineda. Kindlustusvõtja peaks konsulteerima konkreetsetes kindlustuskaitse küsimustes oma kindlustus- ja õigusnõustajatega.

Käesolevat dokumenti ega selles sisalduva teabe mis tahes osa ei tohi kopeerida või taasesitada üheski vormis ilma Marsh Europe SA ja The Economist Intelligence Unit Limitedi loata, kuid Marsh Europe SA klientidel ei ole vaja hankida luba aruande kasutamiseks ettevõtte sees. Sellisel juhul tuleb teabele selgelt viidata. © Copyright 2006 The Economist Intelligence Unit Limited ja Marsh Europe SA.

